

OPERE ALE UNOR SCULPTORI CONSACRAȚI, AFLATE ÎN PATRIMONIUL CULTURAL AL ORAȘULUI FOCȘANI

DUMITRU HUȚANU și LELIA PAVEL

O modalitate de a păstra vie în conștiința generațiilor viitoare semnificația unui fapt sau eveniment istoric, contribuția unui om la propășirea patriei, de a omagia, ca semn al recunoștinței pentru împliniri, a fost și va fi înălțarea unor monumente — creații sculpturale, purtătoare, desigur, de valori artistice intrinsece.

Asupra citorva asemenea monumente, de care beneficiază orașul Focșani, mai mult sau mai puțin cunoscute, ne propunem să stăruim în studiul de față, fără a epuiza lista lor și nici datele referitoare.

O facem în intenția îmbogățirii cunoașterii istorice referitoare la Focșani și, bineînțeles, ca o exemplificare a politicii culturale contemporane, de valorificare și prețuire a moștenirii trecutului nostru istoric, în accepțiunea sa cea mai largă.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale sec. al XX-lea au însemnat și pentru sculptura românească o etapă a evoluției spre cristalizarea trăsăturilor ei specifice, naționale, individualizînd-o în ansamblul artei sud-est europene.

Drumul n-a fost deloc ușor, conturîndu-se prin numeroasele greutăți și lupte pe care primii profesori, și sculptori în același timp, au trebuit să le înfrunte, începînd cu aspectele de ordin material și terminînd cu acelea care vizau conținutul de idei și formele artistice. Un rol deosebit în evoluția sculpturii l-a avut, firește, afirmarea continuă a conștiinței naționale, ferment al unei efervescente vieți culturale și artistice românești din această perioadă.

Istoria națională capătă ponderea în sursele de inspirație artistică, scenele și chipurile istorice erau redată din ce în ce mai veridic și autentic în monumente destinate piețelor publice și în basoreliefurile ce însoțeau soclurile statuiilor. Se simte un progres vizibil în realizarea chipurilor, fie că este vorba de omagierea unor personalități politice, sau simple cfigii pentru monumente funerare.

Prestigiul crescînd al sculpturii — ca gen artistic, al sculptorilor, ca artiști plastici a dus la o lărgire considerabilă a spațiului geografic în care se amplasau operele, spațiu ce includea și orașul Focșani.

Cronologic, dintre sculptorii consacrați, însemnați în istoria sculpturii românești și prezenți în patrimoniul artistic al județului Vrancea,

primul asupra căruia ne oprim în studiul de față este Carol Storck¹, cu cele două monumente funerare existente în Focșani.

Prin medalionul „Lazăr Nicolescu Voitineanu” (Cimitirul Nordic), artistul tratează realist chipul unui bărbat robust, cu o frunte bombată și o privire deschisă spre orizonturi, sugerind inteligență, înțelegere a sensului vieții și lucrurilor, cu mustăți groase prelungi, evidențiind conturul fin al gurii și al bărbiei, semne ale unui om hotărât. Privit dintr-un profil ușor îndreptat spre dreapta, chipul demonstrează convingător potențele artistice ale portretistului Carol Storck.

Monumentul propriu-zis² are aspectul unui mausoleu în miniatură, cu baza de formă pătrată, pe care se ridică un postament dreptunghiular, terminat cu cupolă în care este încastrată o cruce. Ornamentica bogată în arabescuri surprinde plăcut privirea și-i conferă o valoare artistică ce-l detașează de celelalte monumente funerare (fig. 1).

La baza monumentului, pe fațada principală, este amplasată o placă din marmură gri cu inscripția : „Lazăr Nicolescu Voitineanu (1843—1897) vechiu maior în miliții. Agricultor, proprietar mare. Fondatorul Școlii din Voetin și al spitalului din Cîmpineanca”. Monumentul a fost ridicat în anul 1905.

Celălalt medalion, amplasat nu departe de primul, o reprezintă pe „Ema Cardaș, născută Romalo (1866—1902)”. Sculptura a fost realizată de Carol Storck, mai mult ca sigur după fotografie, redînd un profil de tinără, cu o privire senină, un păr ondulat strîns în coc, purtînd o rochie decoltată, oferindu-i sculptorului posibilitatea sublinierii, printr-o linie blîndă, a gîtului și umerilor (fig. 2) ca suport material folosește marmură albă.

Medalionul se sprijină pe un monument sub forma unui trunchi de copac, alături de o cruce din ramuri, la baza căruia sînt presărate flori.³

Prin impresia de romantism, ușor desuet, prin ansamblul compozițional, monumentul se înscrie în șirul unor grupuri statuare funerare predilecte — al generalului Rasty, *Mamă îndurerată*.

Frederic Storck⁴ a realizat, pentru Focșani, bustul „M. Pastia, general de artilerie, a luat parte la campania din 1877, a fost guvernator al cetății București. Virlezi-Covurlui-București 1839—1899”⁵.

1 Carol Stark (1854—1926), Fiul și elevul lui Karl Storck. Studii la Florența și Philadelphia. Mai puțin imaginativ, mai puțin îndrăzneț se dovedește a fi un bun meșteșugar în subiectele istorice (*Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare*), alegorice (*Prudența, Forța, Drum de fier, Electricitate*). Reușite artistice, redînd omul real, viu prin expresivitatea trăsăturilor feței și a atitudinii trupului, sînt portretele (*Aricescu, Th. Aman, Gh. Dem, Teodorescu, Carol Davilla*).

2 Dimensiuni: basorelieful — 35 cm. diametru; monumentul — I = 4 m, 1 = 1 m.

3 Dimensiuni: medalionul — 40/70 cm; I monumentului — 2 m.

4 Frederic Storck (1821—1942), al doilea fiu al sculptorului Karl Storck. Studii: Școala de arte frumoase din București, München, Florența. De formație completă, practicant meticulos și îndemnat în primele creații (*Tentația, Adolescența*), Frederic Storck ajunge la o perfecțiune în execuție rar atinsă pînă atunci în modelarea pietrei (*Pocăința, Tristețea*), culminînd cu o portretistică, care-l definește și-i fixează locul în arta românească, caracterizată printr-o apartenență la clasicism viguros și viabil, plin de autenticitate (*Industria, Agricultura, Moș Florea, A. Macedonski*).

5 Inscripție funerară pe placă din bronz.

Bustul a fost turnat în bronz, în anul 1904, la Școala de arte și meserii din București (fig. 3).

Personajul este surprins într-o atitudine conformă cu ceea ce a fost în viața de toate zilele — militar — reliefînd observarea pătrunzătoare și atentă a modelului viu, concordanța dintre formă și conținut, prin precizarea și finețea detaliilor: privirea dirză, preocupată, prestanță, uniformă de gală, decorațiile.

Postamentul, căpătînd înălțimea treptat, proporțional și armonios realizat, dă monumentului în ansamblu grandoare, măreție, dimensiune.⁶

Desfășurîndu-și activitatea în primele decenii ale secolului al XX-lea, Oscar Spaethe⁷ realizează și pentru Focșani cîteva sculpturi, din rîndul cărora se detașează *Monumentul Independenței*⁸.

Hrisov scris cu sîngele miilor de ostași români căzuți pe cîmpurile de luptă de la Plevna, Rahova, Smîrdan și Vidin, în numele dreptului sacru al unui popor de a trăi slobod, neatîrnat, războiul pentru independență a fost, cum scria Nicolae Iorga, „Tăria și singura conștiință a unei națiuni libere, care-și verificase pe cîmpul de luptă virtuțile morale“⁹, a fost un act istoric susținut fierbinte de întreaga suflare românească de pe ambele versante ale Carpaților.

Hrisovul l-au scris, în parte, și dorobanții batalionului comandat de maiorul Gh. Sonțu, aflați, în memorabila zi de 30 august 1877, pe meterezele redutei Grivița, înfruntînd ploaia de gloanțe și obuze, sfidînd moartea, purtînd în inimi îndemnul bravului lor comandant: „Băieți! Să fiți viteji, să înaintați bărbătește. Ni s-a încredințat cîstea de a deschide lupta; să fim vrednici de aceasta, să arătăm că sîntem români și că, nu ne temem de vrăjmași...“¹⁰

L-au semnat cu sîngele și viața lor maiorul Gh. Sonțu, căpitanul Leon Cracalia, locotenentul Chivu Stănescu, sublocotenentul Botescu, Nicolae Boia, Ion Pavel, Trandafir Cîndea, Burlacu Ion și alții. Și l-au contrasemnat, apoi, la Rahova și Smîrdan, ofițerii și soldații Regimentului 10 Dorobanți Putna, acoperindu-se de glorie.

Recunoștința celor de acasă n-a cunoscut margini. Revenind la Focșani, la 6 august 1878, regimentul a fost întîmpinat la bariera orașului de locuitori, de autorități „cu garda orășenească și muzica ei..., pompierii anunțau prin salve de tun întregului public sosirea. Nume-rosul public din toate părțile arunca buchete de flori ofițerilor și trupeii... S-au ridicat mai multe toasturi salutînd întoarcerea glorioasă din greaua campanie la care s-a distins bravul regiment al 10-lea de dorobanți“.¹¹

⁶ Dimensiuni :

⁷ Oscar Spaethe (1875—1944), membru fondator al Societății Tinerimea artistică. Studiază la Academia de arte frumoase de la Munchen, unde debutează cu „*Faun dansînd*“. Autor a numeroase portrete (*St. Luchian*, *Al. Vlahuță*), a cîtorva monumente (C. Negri — Galați, „*Mihai Viteazul*“ — Călugăreni), a creat în aceeași concepție academicistă, specifică sfîrșitului de secol XIX. Artă sa se remarcă prin corectitudinea meșteșugului.

⁸ Dimensiuni :

⁹ Nicolae Iorga.

¹⁰ Fl. Tucă, *Monumentele neatîr_nării, itinerar istoric 1877—1878*, Ed. Militară, București, 1977, p. 60.

¹¹ Ibidem, p. 65.

Gestul n-a rămas doar un fapt conjunctural. Memoria celor căzuți la 1877 a rămas vie în conștiința generațiilor ce au urmat, ea manifestându-se sincer și profund an de an, pentru ca, la început de secol XX, să încolțească și să prindă viață ideea ridicării unui monument.

Prin dăltuirea bronzului și a pietrei, prețul cu care românii și-au implinit visul de independență trebuia să dăinuiască peste veacuri, să răscolească inimile, să pregătească conștiințele pentru ceea ce mai rămăsese de împlinit: desrobirea și unirea cu patria mamă a fraților aflați vremelnice sub dominația străină.

La 5 noiembrie 1908, comitetul de inițiativă, alcătuit din generalii Macarovici și Ion Rașcu, N. N. Săveanu, după ce apelase la subscripția publică, solicita și primăriei orașului Focșani sprijin financiar pentru acoperirea cheltuielilor monumentului.

Proiectul acestuia, realizat de Oscar Späthe, fusese expus în holul Băncii „Economia” din Focșani, se adunaseră, deja, 22.000 lei, devizul ridicându-se la suma de 32.000 lei.¹²

Răspunzînd favorabil, primăria își fixase, la bugetul pe anul 1908, suma de 2.000 lei, iar pe anul bugetar 1909/1910 — 1.000 lei.¹³

În noiembrie 1910 monumentul era aproape terminat, se putea trece la ridicarea fundației, se punea problema stabilirii locului amplasării. I. Rașcu a propus, inițial, Piața Munteni (Piața Unirii de astăzi), urmînd să se creeze un spațiu prin desființarea șoproanelor de zarzavaturi și a dughenelor din împrejurimi.¹⁴

În aprilie 1912, Consiliul comunal aprobă locul, pentru ca, o lună mai tîrziu, să revină asupra hotărîrii și să propună „punctul unde se află abuzul” de pe bulevardul Lascăr Catargiu (str. Karl Marx de astăzi, unde se află bustul „Ion Mincu”), „astfel încît monumentul poate fi văzut, nu numai de întreaga populație a orașului, dar și de toată lumea care vine și pleacă din acest oraș.”¹⁵

Comitetul de inițiativă respinge, în 14 iunie 1916, propunerea primăriei și, în situația în care Consiliul comunal nu acceptă Piața Munteni, propune „să i se dea cel puțin Piața ce în curînd este a se face... pe locul triumghiular din fața palatului de justiție (Tribunalul) și dintre calea Cuza-Vodă și B-dul Scoalelor” („V. I. Lenin” — de astăzi).¹⁶

După mai multe tegiversări, reflectate într-o bogată corespondență între comitet, primărie și sculptor, în octombrie 1914, noul primar al orașului, St. Graur, comunica artistului Oscar Späthe hotărîrea Consiliului comunal de a se acorda locul din fața Tribunalului și, ca atare, lucrarea putea începe.¹⁷ Oscar Späthe răspundea prompt: „București, 19 nov. 1914. Stimate Domnule Primar. Peste 2—3 zile voi veni la Focșani pentru a lua în primire locul destinat pentru așezarea monumentului Putnienilor și unde îmi voi depune materialele de piatră necesare facerii soclului.

12 Arhivele Statului Focșani, fond Primărie, dos. 68/1908, f. 1 (dosarul cuprinde actele referitoare la monument și pentru anii următori).

13 Ibidem, f. 2.

14 Ibidem, f. 5 și urm.

15 Ibidem, f. 11.

16 Ibidem, f. 12.

17 Ibidem, f. 29.

În cazul că D-voastră nu veți fi la Focșani, vă rog să binevoiți a însărcina pe cineva cu facerea formalităților. Primiți, vă rog, Domnule Primar asigurarea înaltei mele stime ce vă port. Oscar Späthe.“¹⁸

În a doua jumătate a lunii decembrie 1915, grupul statuar din bronz, executat în Turnătoria V. Rășcanu, a fost expediat la Focșani și, în prezența sculptorului, preluat de primărie.¹⁹ Până în iunie 1916 s-au desfășurat lucrările de ridicare a monumentului pe soclu și, firesc, pregătirile pentru inaugurare.

29 iunie 1916. În prezența oficialităților județene și municipale, a Comitetului de inițiativă, a sculptorului, a miilor de focșăneni, care au umplut străzile din jur, într-o atmosferă de entuziasm fierbinte, de adânc patriotism, are loc inaugurarea monumentului²⁰. Gîndurile tuturor, retrăind trecutul, se îndreptau spre viitor, spre Marea Unire.

În cuvîntul de deschidere, generalul Macarovici sublinia : „Ne-am adunat astăzi aici... pentru a aduce prinos de recunoștință și admirațiune memoriei aceloră din fiii Putnei care au dat dovadă de devotament și sacrificiu spre binele și fericirea obștească.“²¹

Au mai cuvîntat generalul Ion Rașcu, St. Graur — primarul orașului, N. N. Săveanu, un veteran al războiului.

Monumentul întruchipa nu numai „prinosul de recunoștință“, ci și speranța, încrederea în viitorul care va aduce, în mod legitim, dreptatea istorică a neamului de la Carpați și Dunăre : desăvîrșirea statului național unitar român. „Monumentul — spunea N. N. Săveanu — nu trebuie să fie numai o evocare a trecutului, dar și o rază de speranță în viitor, mai ales astăzi, cînd după doi ani de războiu, lumea se întreabă ce o face vasul nostru, rămîne veșnic în port sau se va avînta pe talsurile mării ?

Să evocăm amintirea Maiorului Sonțu și a celorlalți viteji ai Putnei, să ne închipuim că-i vedem o clipă. Sîntem siguri că ei vor spune : „a sosit momentul vostru“.

Acest monument se va înălța deapănura spre același cer românesc, tot așa de senin ca și cel de astăzi, dar desigur cu *orizonturi mai largi*“.²²

O lună și jumătate mai tîrziu „vasul românesc“ avea să intre în furtună, sosise momentul împlinirii visului lui Mihai Viteazul și al tuturor românilor dintotdeauna.

Mersul evenimentelor avea să aducă după „o toamnă a pătimirii noastre“, ocuparea Focșanilor de trupele invadatoare. Revista „Putna Zeitung“²³, editată de ocupanți la Focșani, publica, în decembrie 1916, cîteva imagini cu trupele ocupante defilînd, în prezența Kaiserului, prin fața monumentului. Focșănenii priveau în tăcere defilarea, erau liniștiți, știau că momentul este trecător, retrăiau clipele înălțătoare ale

18 Ibidem, f. 30.

19 Ibidem, f. 34 și urm.

20 Ibidem, f. 60—61.

21 Fl. Tucă, *op. cit.*, p. 58—59.

22 I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*, 1931, p. 68.

23 „Putna Zeitung“, Focșani, 1916, p. 3.

inaugurării monumentului, încrederea în victoria ce va veni căpăta tăria bronzului, avîntul dorobanțului prefigura avîntul soldatului român de la Mărăști și Mărășești.

Grupul statuar, realizat de Oscar Späthe, purtînd inscripția „Ostașilor putneni căzuți în războiul pentru independența țării din 1877—1878, în onoarea cărora s-a ridicat acest monument, îngemănează două personaje simbolice : *Patria*, întruchipată de o femeie, în picioare, purtînd o rochie lungă, *drapată pe corp*, ținînd în mîna stîngă *drapelul României*, cu *dreapta* arătînd *spre înainte*, *spre împlinire*, *spre viitor*. Chipul — față rotundă, părul tuns scurt, buclat, privire hotărîtă — încearcă și reușește să surprindă imaginea României, așa cum și-o închipuiau, într-o viziune ușor romantică, suprapunîndu-se pe acela al patriei. Alături, în *dreapta*, un dorobanț, stringînd cu hotărîre arma în mîini, se avîntă în luptă. Este chipul *dintotdeauna* al țaranului român, plecat de acasă, de la plug, să lupte pentru neatîrnarea țării. Surprins cu mult realism, chipul dorobanțului sugerează vizibil hotărîrea românului, dîrzenia și încrederea nestrămutată în justetatea cauzei pentru care luptă.

Piedestalul din piatră pe care este așezat grupul statuar prezintă, pe fața principală, un basorelief în bronz încadrat de două colonete semiangajate cu inscripția „Atacul Griviței — 30 august 1877“, înfățișînd veridic, sugestiv crîncena bătălie purtată pentru cucerirea acestei redute de ostașii lui Șonțu și Valter Mărăcineanu. În partea opusă basoreliefului, o placă de bronz imortalizează numele a 137 de eroi vrînceni căzuți în luptele pentru independența patriei.

În 1927, Comisia interimară a orașului Focșani avizează, „cu scopul de a se feri de stricăciuni... grilajul din jurul monumentului“, a cărei construcție se estima la 8 260 lei.²⁴ Încadrat de stîlpii din beton pentru iluminare, grilajul este construit în anul 1928, păstrîndu-și pînă astăzi aspectul inițial, conferindu-i monumentului acea individualizare necesară sublinierii valențelor artistice și educativ-patriotice.

Aceluiași Oscar Späthe îi aparține și bustul „Nicolae Filipescu“, cel care, cu vorba și cu fapta, devenise în anii 1914—1916, purtătorul de cuvînt al voinței întregului neam românesc de a-și desăvîrși unitatea națională.

La 6 octombrie 1919, Comitetul interimar al orașului Focșani decidea acordarea unui credit extraordinar pentru ridicarea statuii lui Nicolae Filipescu.²⁵ Actul răspundea dorinței locuitorilor Orașului Unirii de a omagia pe unul dintre marii fruntași ai luptei românilor pentru desăvîrșirea statului național român unitar, era expresia simțirii lor de dintotdeauna, a acelei simțiri care-i însoțise la 1859 și 1862, la 1877, în vîltoarea anilor 1916—1918.

Pentru focșăneni, Nicolae Filipescu nu era omul politic conservator ci patriotul, militantul Filipescu.

24 Arhivele Statului Focșani, fond Primărie, Dos. 68/1908, f. 73—75.

25 Ibidem, dos. 150/1919, f. 61 și urm.

Inaugurarea monumentului a avut loc la 18 noiembrie 1928, în fața unei mulțimi de oameni veniți din toate colțurile României. În cuvîntul lor, vorbitorii (Th. T. Ienibace — în numele tatălui său, inițiatorul ridicării bustului, Teodor Basarabeanu — din comitetul de inițiativă, primarul orașului, N. N. Săveanu și C. Argintoianu — foști miniștri, prefectul județului) au subliniat semnificația istorică a Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, supremul efort al poporului român închinat libertății și unității patriei, locul și rolul avut de Nicolae Filipescu în efervescența anilor 1914—1918.²⁶

Autorul, sculptorul Oscar Späthe, tratează personajul în aceeași manieră academică, cît mai aproape de fizionomie, în linii sigure, duse pînă la detaliu, cărora bronzul le dă mai multă vitalitate, persistență. Chipul lui Filipescu este redat frontal, conturîndu-i-se fața rotundă, fruntea înaltă, nasul drept, mustățile ridicate, cu o privire spre înainte, preocupată parcă scrutînd timpul. Este chipul unui om cu trăsături de caracter bine consolidate, distincte, sugerînd fermitate, hotărîre. Detaliile vestimentare sugerează sobrietatea și distincția personajului. Bustul de dimensiuni reduse (80 x 60 cm) este așezat pe un soclu din piatră, avînd la partea superioară decorații vegetale. Pe fațeta principală, la baza soclului, este fixat un basorelief din bronz, operă a aceluiași Oscar Späthe, reprezentînd un grup de țărani înveșmîntați în cămăși și ȋțari, încălțați cu opinci, strînși în jurul unui soldat român. Grupul simbolizează temelia împlinirii — poporul, țăranul român, statornicul de veacuri întru iubirea de neam și de moșie, cel care de milenii stropsea pămîntul scump al țării cu sudoare și sînge, pentru libertatea căruia a înțeles întotdeauna să moară, să sufere, să se dăruiască, simplu, discret, anonim.

Pe același pedestal sînt înscrise și cuvintele „Nicolae Filipescu 1861—1918”. Așezat în fața teatrului, puțin distanțat, monumentul se profilează pe intrarea principală a acestuia, într-o armonie perceptibilă a academismului sculpturii cu barocul ornamentației locașului de cultură, completîndu-se și sprijinindu-se reciproc în declanșarea emanației estetice și patriotice a privitorului.

În aceeași manieră academică, de o remarcabilă corectitudine meșteșugărească, concepe Oscar Späthe cele două lucrări aflate în Cimitirul Nordic.

Basorelieful „Ion Rașcu”²⁷, „general de divizie, fost comandant al Corpului 7 Armată și inspector general al genului în timpul marelui război”, cum consemnează inscripția de pe monumentul funerar, redă, din profil — dreapta, chipul militarului de carieră, completat de cel al gînditorului, preocupat de construcțiile sale genistice — fruntea înaltă, privirea pătrunzătoare, bărbia cu linii sigure, hotărîte.

Postamentul monumentului funerar se termină în partea superioară cu o cruce din beton, la baza căreia se află o placă de marmură purtînd numele fiului acestuia, generalul Ion I. Rașcu.

²⁶ I. M. Dimitrescu, op. cit., p. 74.

²⁷ Dimensiuni : Basorelief — $\bar{1}$ = 55 cm, $\bar{1}$ = 43 cm ; $\bar{1}$ postament — 3,25 m.

Celălalt basorelief, „Zamfir I. Gheorghiu”²⁸ a fost realizat în 1906 în aceeași manieră, predominând detaliu, lucrat cu migală, de la uni-forma de gală. Încadrarea medalionului cu două ramuri de stejar și laur, legate cu o panglică cu inscripția „Onoare patriei”, subliniază sen-timentul de recunoștință pe care-l acordau contemporanii omului și faptelor sale militare.

Monumentul funerar²⁹ prezintă la partea superioară două registre de motive florale și geometrice, iar la partea inferioară o placă din marmură albă cu inscripția : „General Zamfir I. Gheorghiu. 1843—1908. Elev al Școlii Militare din Iași. Comand, al batal, de geniu în războiul neatrănării. Comand. al Reg. 2 geniu. Șeful Stat-Major Geniu. Director al lucr. fort. E.N.G. Comandant al Diviziei 6 infanterie.”

Patrimoniul cultural al orașului Focșani păstrează și o sculptură a marelui artist Cornel Medrea³⁰, bustul „Gheorghe I. Rarincescu”³¹. Sculptura probează marile calități de portretist ale artistului; chipul învățătorului respiră căldură și bunătate sufletească, sensibilitate, blin-dețe în priviri, un zîmbet abia perceptibil, umanizat. Dimensiunile bustului,³² intenționat reduse, sugerează modestia, discreția omului și învățătorului, modelator de conștiințe, care a fost Gh. I. Rarincescu. Moldoveanului Ion Mateescu i se datorează bustul³³ actorului Petre Liciu.

După cincisprezece ani de la trecerea în neființă a actorului, ma-rele său prieten, coleg de școală, tovarăș de luptă și idealuri — Nicolae Iorga — recompunea, poate, cel mai expresiv portret moral și artistic al omului de teatru, de cultură, al patriotului și iubitorului de semeni —

28 Gheorghiu Zamfir (n.21.XI.1843, Focșani — m.1.VIII.1908, Focșani). În 1860 termină Școala militară de ofițeri din București, în 1877 era maior, comandant al Batalionului de Geniu. Construiește fortificațiile de la Calafat și Plevna, ridică poduri de vase la Siliștioara, Măgura, Turnu Măgurele, „Nicopole”, minează fortificațiile otomane, construiește barajul pe riul Vid pentru inun-darea văii și blocarea trupelor otomane. La 1 decembrie 1877 este ridicat la gradul de locotenent-colonel și ajunge, pînă la sfîrșitul vieții, general de brigadă.

Decorații : Steaua României în grad de ofițer, Virtutea Militară de aur, Tre-cerea Dunării, Apărătorii independenței, Medalia comemorativă de compa-nie — rusă.

29 Dimensiuni : medalionul — l = 60 cm, l = 44 cm, I monumentului — 3,10 m.

30 Medrea Cornel, sculptor ; n. 1888 — m. 1964. Studii : Școala de artă și me-serii din Zlatna (1905—1912). Școala Superioară de arte decorative din Buda-pesta (1912—1913), studii în Austria, Germania (Viena, Dresda, Leipzig, Min-chen), Franța (Paris). Realizează o sculptură clasică, cu resorturi romantice adînci, cu o cioplitură directă, solidă și caldă. În portretistica sa moralitatea și angajarea civică a artei sale apare cu toată evidența și strălucirea.

31 Rarincescu, I. Gheorghe, (n. Cotești — 1864 — m. Focșani 1925). Învățător, absolvent al Școlii normale din Galați (1885). A funcționat la Cotești (1884—1885) Focșani (1885—1925), director al Școlii de băieți nr. 2 (1894—1925). A fost decorat cu *Răsplata muncii pentru învățămîntul primar*, cl. a II-a, „*Răsplata muncii*” (1912), *Coroana României în gradul de cavalier*, *Crucea comemorativă de război 1916—1918*.

32 Dimensiuni :

33 Dimensiuni : bustul — 0,65 x 0,65 m ; soclu — 0,90 x 0,90 ; I monument 1,71 m.

Petre Liciu³⁴: „n-a fost numai omul capabil să deie viață sufletelor celor mai deosebite, prin scînteia animatoare care era sufletul său însuși. Nici o profesiune și nici o chemare n-ar fi putut cuprinde întreg un om așa de adînc uman.

La el, cultura înaltă, puterea dramatică, statornicia de caracter, credință față de ideal, prietenie devotată, dorința de ajuta, nevoia de a iubi erau unite și cu cea mai încîntătoare modestie pentru a crea unul din acele foarte rari tipuri morale care nu se pot uita.“³⁵

Sînt cuvintele aceluiași prieten al dispărutului care, la 13 ianuarie 1916, în fața unui entuziast public focșănean, susținea în sala teatrului conferința „Onestitatea profesională“ — caldă și densă evocare a actorului Petre Liciu, făcută în orașul său natal.³⁶

Fondurile realizate atunci, apoi din publicarea unei broșuri cu același titlu, au fost destinate ridicării bustului „Petre Liciu“, comandant sculptorul Ion Mateescu din Iași.³⁷

Inițiativa ridicării bustului a aparținut Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, secțiunea Focșani, avîndu-l, la acea dată, ca președinte pe ferventul animator cultural B. P. Chiriță.³⁸

În ce privește amplasarea, în ședința extraordinară a Consiliului comunal Focșani, consemnată prin procesul verbal cu nr. 20, din 20 octombrie 1915, se decidea: „asupra adresei no. 104, trimisă de Liga culturală, secția Focșani, prin care cere ca comuna să încuviințeze așezarea bustului Petre Liciu în grădina Teatrului comunal — Consiliul — găsind că locul ales corespunde scopului urmărit de Liga culturală... aprobă cererea.“³⁹ O viață jertfită scenei nu putea fi immortalizată decît alături de lăcașul Thaliei.

Pentru acoperirea cheltuielilor — 6 000 lei — s-au întocmit liste de subscripție, cărora li s-a adăugat prețiosul sprijin al actorilor Teatrului Național din București, gest ale cărui semnificații și mobil sînt lesne de înțeles.

La doi ani după moartea actorului, în seara zilei de 13 noiembrie 1914, a avut loc în sala Teatrului „Pastia“, într-o atmosferă de adînc respect și prețuire, un festival artistic „Petre Liciu“. Fondurile realizate au fost donate de actorii bucureșteni secției locale a Ligii culturale.⁴⁰

34 Născut la 19 martie 1871 — Focșani. Studii: Școala primară nr. 2 de băieți — Focșani, Liceul Național Iași, Facultatea de litere și drept — Iași; Conservatorul de artă dramatică — București; Studii postuniversitare — Paris; Roluri deosebite — Shylock din „Neguțătorul din Veneția“ de Shakespeare; Don Carlos din „Rue Blas“ de V. Hugo, Ștefăniță din „Viforul“ de Delavrancea ș.a. Realizează cîteva texte dominate de un umor irezistibil, sănătos, vădind un real simț al limbii: „Tom-Tom“, „Misiune grea“, „Trei puncte de vedere“ ș.a.

35 Nicolae Iorga, *Amintirea lui Petre Liciu*, în *Neamul românesc* anul XXXII, nr. 93, 28 aprilie 1937, p. 1.

36 Elisabeta Merica, *Petre Liciu*, în *Coordonate culturale vrîncene*, nr. 1, Focșani, 1971, p. 41.

37 Nicolae Iorga, *Onestitatea profesională*, Focșani, 1916.

38 Arhivele Statului Focșani, fond Primărie, dos. 58/1936, f. 32.

39 *Procesele verbale ale Consiliului comunal al urbei Focșani pe anul 1915*, Focșani, f.a., p. 95.

40 Elisabeta Merica, op. cit., p. 42.

După un an, la 13 noiembrie 1915, sala teatrului focșănean era, din nou, arhiplină. Scriitorul Al. Lascarov-Moldovea ținea conferința despre viața și opera lui Petre Liciu, urmînd un spectacol artistic organizat cu concursul Filarmonicii „Doina Vrancei” și al actorilor de la Naționalul bucureștean, „Duțulescu Belcot, și d-na și d-l Zaharia Bîrsan”.⁴¹

Spectacolul festiv prilejuit de inaugurarea bustului — la 3 aprilie 1916 — s-a bucurat, din nou, de prezența actorilor de la Teatrul Național din București. Tot atunci, secțiunea locală a Ligii Culturale a editat un buletin cuprinzînd, printre altele, discursul inaugural al președintelui secției. Fondurile realizate la ambele manifestări au avut aceeași destinație — bustul „Petre Liciu”.⁴²

Sculptorul Ion Mateescu a reușit, printr-o tratare realistă a chipului, să-i redea bronzului acea căldură lăuntrică a omului Liciu, acea privire blindă, cuprinzătoare a actorului însetat de cunoaștere, explorator fin al sufletului omenesc. Pălăria cu borurile largi, seninătatea privirii, zîmbetul înțelept abia perceptibil, redau imaginea unui om cu o structură interioară de un romantism sănătos, optimist, așa cum s-a manifestat în viață Petre Liciu.

Timp de 67 de ani, bustul a străjuit fațada laterală a teatrului, așezat în imediata apropiere, monumentul era dominat de înălțimea și dantelăria barocă a lăcașului, care-i dilua imaginea, receptivitatea trecătorului.

În 1983, edilii orașului i-au creat un nou și propice spațiu, un scuar între cele două monumente de arhitectură — consiliul popular municipal și Teatru — cu o deschidere largă și un fundal detașat, conferindu-i, astfel, personalitate, subliniindu-i valoarea artistică și documentară, redîndu-i viabilitate și aderență la public.

Operă contemporană, cu care anii socialismului a îmbogățit patrimoniul cultural artistic al orașului de pe Milcov, este, printre altele, bustul „Ion Mincu”⁴³.

Turnat în bronz, bustul este amplasat în parcul situat la întretăierea străzilor „Karl Marx” și Tăbăcari, avînd ca suport un obelisc din beton mozaicat. Pe fațeta principală a obeliscului este fixată o placă din bronz cu inscripția „Arhitect Ion Mincu. 1852—1912”, în altorelief semnătura artistului este incizată la baza bustului: „Meiu Michael, 1970”. A fost inaugurat în anul 1971.

Sculptorul Meiu⁴⁴ și-a conceput și realizat opera în maniera sa caracteristică, în care predomină sondarea psihologică a personajului, cu o tentă ușor expresionistă, subordonată rigoriilor formelor.⁴⁵

41 I. M. Dimitrescu, op. cit., p. 66.

42 Elisabeta Merica, op. cit., p. 42.

43 Dimensiuni.

44 *Meiu Michael*, n. 1938, profesor. Debutază în 1964. Participă la anualele de stat, la expozițiile de artă românească organizate la Torino (1969), Stuttgart (1970). Obține premiul U.A.P. pentru sculptură pe anul 1968. Lucrări expuse în orașele București, Ploiești, Galați.

45 Borbasă, Oct., Dicționarul artiștilor plastici români contemporani, Ed. Meridiane, București, 1976, p. 291.

Personalitatea arhitectului Ion Mincu, a cărei activitate artistică, științifică și didactică ⁴⁶ a fost dominată de cutezanța și de un adânc patriotism, este redată printr-un relief puternic conturat al chipului, fruntea brăzdată adânc de cute, o privire care scrutează spațiul.

Expresivitatea și valoarea artistică a sculpturii se datoresc — în mare parte — nuanței ascetice, sugerînd gînditorul Mincu, realizată printr-o simplificare a planurilor și volumelor, probînd aceeași legătură stilistică cu arta medievală românească, prezentă și în alte opere ale artistului.

Într-o armonie perfectă cu chipul este realizată și vestimentația, de o eleganță discretă, în consens cu sobrietatea și modestia omului și artistului Ion Mincu.

Ridicarea bustului în 1971 are sensul prețuirii moștenirii trecutului de către un prezent dinamic și, în particular, al omagiului adus de oamenii de astăzi ai Focșanilor ilustrului fiu al Focșanilor de ieri.

CRÉATIONS DES SCULPTEURS ROU — MAINS CONSACRÉS DU PATRIMOINE DU DÉPARTEMENT DE VRANCEA

RÉSUMÉ

Cet étude se propose de présenter quelques oeuvres des sculpteurs : Carol Storck, Frédérick Stork, Oscar Späthe et Oscar Han, les unes connues, les autres inédites (la sculpture funéraire du Cimetière Nordique de Focșani par exemple).

Les créations artistiques présentées relèvent a nous et aussi aux générations suivantes l'héroïsme et l'amour de la patrie des roumains, les personnalités politiques et militaires, leur physionomie, le type de m-dailles et le vêtement spécifique de l'époque mais en même temps elles viennent de s'ajouter aux autres valeurs qui enrichissent le trésor culturel du pays.

⁴⁶ *Ion Mincu* (n. Focșani, 1852 — m. București, 1912), intemeietorul și reprezentantul cel mai de seamă al Școlii naționale de arhitectură de la sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea.